

lunt. Inter varia ciborum genera quæ provida tellus effundit parens, quædam eo tantum sine hominibus videntur concessa; ut suavius ac libentius deglutiantur cætera. Vetum homo à simplicissimo abhorrens victu, ad alia confugit, ut novæ resurgant deliciae. Vix unus ex innumeris de sanitate tuenda sapienter sollicitus. Vix unus cui, quid concedat, curæ sit. Voluptati magis, quam sanitati serviens, spretis optimi succicibus, temperatis, & coctis facilibus, crassos ac vitiosos quarit, non tam ut famem expleat, quam ut post satietatem ehuriat. Qui eâ mente condimentis utitur, ut otri blandiatur voluptario, voluptati nimis ille indulget, ac parum satagit verum cognoscere fines. Ut condimenti genus præstantissimum iure prædicetur, illud non uni tantum homini, non genti solum debet esse acceptissimum, omnibus aequè sit proficuum, gratumque oportet, instar panis qui ab omnibus expetitur aequè & appetitur. Nesciores exoptas mentes? mensum ad salutem patato, summamque in fugiendis epularibus deliciis curam habeto. Summus tibi sit in condimentis delectus. Rejice pleraque ab arte parata gula, deliciis, non sanitati addictæ. Palmam ei tribue quod alimenta confervat, concoctionem juvat, & quo Salubritas confertur.

I I.

QUEMADMODUM aqua guttatim decedens assiduo illius sensum sine sensu excavat lapides, eosque in tenuissimum resolvit pulverem, sic condimentorum sine delectu exhibitio, quæ primâ fronte gulæ blandiuntur, non minus obscuris initiis corpora alterant nostra, manifestè deinde mutant, eoque vehementius & penitius, quod diutius. Vis igitur optimâ vigere sanitate & fuit? Iis utere, quæ perfectum & absolute necessarium fluida inter & solida servant consensum. Cum etenim duplici tantum parte humanum conficit corpus, solidâ nempe, & fluidâ, tandiù vigere dicendum, quandiù nulla fiet inter utramque perturbatio. Hoc ab omnibus salubre internoscitur. Illa motuum æqualitas, partiumque æquilibrium requiritur necessariò, ut ingesta alimenta eas reparare queant deperditiones, quas in suis oscillationibus, attritibusque utraque passa fuit pars. Parte sua nutritici defraudata novum, ut restituantur vires, appetit affluxum. Illud concoctionis ope perficitur. Nihil aliud est quam alimenorum dissolutio ita perfectâ, ut, quamvis crassa primò, ad eum tamen tenuitatis fluiditatisque gradum redigantur, qui necessarius est, ut vasorum lacteorum ostiola subire possint, atque in massam sanguineam transvehî. Sed si paulò attentius sacchari perpendat quis indolem, hocce ab eo miros repetiturus est effectus.

I I I.

SACCHARUM quod dicitur Μέλις ἢ Καρὰσσος; est sal essentialis, pinguis, rufus aut cinereus, si nondum fuerit purgatus; colore & splendore nivens aut crystallinus, siccus & sub dente friabilis, si optimè depurgatus. In aquâ dissolvitur, & rursus ad crassitudinem coquitur. Mellis instar pinguis est, & in longum flum ductilis, sapore dulci, grato, odore ferè nullo. Ex Arundine saccharifera extrahitur. Melleus ille succus, veteribus notus, modò mellis, modò salis, modò sacchari nominibus donabatur. Nulla tamen apud eos reperitur mentio sacchari arte facti. Quaris nunc quænam sint illæ Arundines quæ saccharum, seu melleum hunc liquorem fundebant. Res in controversiâ est. Duplex in Indiâ & Orientalibus plagis arundinum genus reperitur, Arundo scilicet saccharifera vulgaris, & Arundo arborecens, quæ Mambu, vulgò Bambu, aut Bamboë dicitur. Ex hac saccharum spontè exsudat, sed parvâ quantitate. Solis calore exsiccat & concrefcit. Triplex apud Atabes observatur Sacchari species, Sacchar arundineum, Tabakir, & Sacchar alhusar. Planta ex qua extrahitur Saccharum, dicitur Arundo saccharifera. Ex radice obliquâ, crassâ, geniculatâ, fibratâ & succulentâ, Calamus seu Culmus geniculatus, lævis, mtens, ad octo vel novem pedum assurgit altitudinem. Sponte nascitur in Indiâ, colitur in Canariis Insulis, & calidis Americæ regionibus. Plantatur hoc modo. In terrâ exaratâ sulci fiunt paralleli, in quibus arundines disponuntur, ita ut initium sequentis attingat finem antecedentis. Talcæ deinde inhumantur. Ad singula internodia sua germina producit hæc plantata Carna, adeò ut quodvis internodium novam producat Arundi-

3

nem. Postquam sic progerminaverit Arundo, singulis tribus vel quatuor mensibus ab herba luxuriante purganda, isque tandiū repetendus labor, donec Arundo in aliquam adoleverit altitudinem. Octo, decem, vel duodecim mensibus à plantatione exactis, justam acquirit Arundo, pro ratione soli, magnitudinem, ita ut tunc ex illā possit confici Saccharum. Hæc est autem Sacchari conficiendi ratio. Cannæ maturæ citra radicem in ipso geniculo abscinduntur, mundantur à frondibus, & ad Moletrinam deferuntur, quæ ex tribus gravissimis Cylindris erectis ex solidissimo ligno confectis, circulisque ferreis obductis componitur. Inter Cylindros magnā vi convolutos compressā Arundo liquorem fundit, qui per canales & ductus ligneos in Cortinas ahenas amplissimas derivatur, igne blando supposito, per diem integrum nunc vehementius, nunc lenius effervescit, affusā identidem aquā, ut intensior coarceatur bullitio. In primā Cortinā fæculenta, copiosaque auferitur Spuma. Despumatus liquor in proximam Cortinam effunditur, in quā, igne fortiori, ita ut vehementius bulliat, coquitur, & prægandi Cochleari crebris pertuso foraminibus, à sordibus liberatur. Ut accuratior fiat purgatio, lxivium adhibent forte ex cineribus lignorum & calce vivā paratum, & per pannos transcolant. Percolatus humor in tertiam Cortinam infunditur, & agitando, concutiendo, despumando, igne inrenso, ad debitam spissitudinem decoquitur. Debitè coctus in Cacabum aheneum transfunditur, in quo blando calore fovetur, donec in granula concrefcere incipiat. Statim effunditur calens adhuc in singula vasa quasi infundibuli-formia. Postea formæ illæ fictiles innumera in amplissimas ædes transferuntur. Saccharum, quantum fieri potest, exsiccatum è formis excutitur, in frusta scinditur rufa, cinerea, vel ex cinereo albicantia, & Moscavatum rufum vel Cinereum dicitur. Moscavatum vel in Insulis Americis purgatur, vel purgandum in Galliam ad officinas purgatorias transvehitur. Ex eo fit Miscellaneum Saccharum, Saccarum purgatum, & Saccharum, ut aiunt, finale aut Regium.

I V.

GULÆ simul & Sanitati consulere, non ita facile. Uttumque tamen in Saccharo videtur consentire delicatioribus palati Epulonibus. Hinc alimentis Saccharo conditis palma mensuram tribuitur, quibus *mixetur utile dulci*. Saccharum est sal essentialis sale acido constans, oleo & terrā. Licet veteribus non ignotum, ab his tamen parçè fuit & laudatum & usurpatum. Posteriora verò secula præstantissimum hoc naturæ munus plebi commune fecerunt in officinis Pharmaceuticis, in Culinis, in secundā & adversā valetudine, in quavis ætate, regione, in esu & potu. Alimenta ingrata demulcet, corruptibilia conservat, vehementiora temperat, acria lenit, acida retundit, austera suaviora efficit, & saporem omnibus conciliat gratiorem. Tam latè patet hujusce condimenti virtus, ut, quæ sunt in aliis dispersæ dotes, colligat, continueatque. In aliorum locum sufficere potes, absque eò quod suā dulcedine destituerint dapes. Ausim asserere tantam ejus esse necessitatem, ut nullus merito dicatur laurus cibus, quādi eo non perspergitur. Quid post alimentorum assumptionem expetis? Ut ea tandiū in Ventriculo detineantur, donec perfectæ, absolutaque fuerit ipsorum dissolutio, ut optimus inde exsurgat succus ille nutriendis partibus, viribusque reficiendis par. At à nullo quàm à Saccharo efficacius repetenda. Ventriculi cavum à crassis liberat humoribus. Sopitos excitat latices. Alimentorum subit poros. Quo pollet acuminè partes à se invicem dissociat. Salivæ particula lubricæ & flexiles circa Sacchari spicula dum convolvuntur, ea secum abducunt, atque ita fluidum redditur Saccharum. Ultra Ventriculi metas vim exerit suam. Chylo viam aperit, simulque cum eo permixtum, in varias corporis partes devehitur, in quibus stupendus præstat effectus. Pituitæ acrimoniam demulcet. Tussim sedat. Gutturis & Pulmonum asperitatem emendat. Salivā etenim madefactum colligescit, illarumque partium patietes obducendo, ab acri pituitā defendit.

V.

ET certè dulcis ille Sal Indicus pluribus commendatur nominibus. Medicamentum dicitur Bechicum, Stomachicum, Cor & Cerebrum tectans, Opisthancum,

Vulnerarium, &c. Inest illi virtus balsamica. Vim obtinet flores, fructus, radices, & ceteras vegetabilium partes, aut animalium integras incorruptasque per longum temporis spatium servandi. Tantas vires non ratione tantum, sed & experimentis confirmare liceat. Anglus perillustis Dux de Beaufort septuagenarius febre obiit. Per annos fere quadraginta Sacchari libram unam & amplius singulis diebus comedit. Huius aperto cadavere, viscera sana & illaesa reperta fuere, dentes firmi & integri. Alter centum annos vixit sanus ac vegetus, Saccharo & Melle delectabatur, & omnes cibos, carnes, fructusve Saccharo condire solebat. Ex his omnibus concludas, nihil esse ab usu Sacchari moderato metuendum. E contra ab hoc condimento gratia quaedam alimentis conciliatur. Ventriculus ad debitam ciborum concoctionem perficiendam disponitur, & ab eo adjuvatur. Alimenta ad requisitam tum in Ventriculo, tum in Intestinis disponuntur dissolutionem. Sanguinis & ceterorum humorum, totiusque corporis Crasin à primâ digestionem dependentem, optimam efficit.

Ergo alimenta Saccharo condita Salubria.

Autor.

Proponerebat Parisiis ROBERTUS-HUBERTUS LINGUET,
Remensis, Baccalaureus Medicus, A. R. S. H. 1731,
à sextâ ad meridiem.